

På kornet

MEDLEMSBLAD FOR KORNBØNDENES
INTERESSEORGANISASJON (KIO)

Nr. 2 - 2010 - 13. årgang

*Styre og ansatte i KiO
ønsker alle
medlemmer ei god jul
og et riktig godt nytt*

Leder - Korn i 2010 og fremover

Nok et kornår med vanskelige innhøstingsforhold ligger bak oss. Tresking på gyngende grunn er ikke optimalt, men når sjansen bød seg mellom regnbygene var det bare å kjøre, selv om det ikke var trivelig å se hjulsporene...

Novemberprognosen fra markedsregulator Norske Felleskjøp viser et totalkvantum norsk korn og proteinvekster på 1162 mill. kg. Dette er 14 % opp fra fjoråret, og 99 % av snittet de siste 5 år. Det er ventet mer mathvete, men også mer havre enn i fjor, til tross for arealnedgang for sistnevnte. Fjorårets mykotoksinproblemer fortsetter og gir fortsatt over-skuddsproblemer for havre.

Andelen matkorn for hvete og rug anslås å komme vesentlig under "normalen", noe som igjen skyldes mye regn under innhøstingen. Med en matandel på 62 % for hvete totalt dekker norske kornbønder ca 60 % av forventet forbruk av mathvete kommende år. Det er vesentlig bedre enn fjoråret, men selvsagt skuffende. Målet må være nærmest mulig 100 % norsk hvete i matmelet.

Tilgangen på norsk korn til kraftfôr blir etter dette ca 972 mill. kg, noe som tilsvarer ca. 80 % av forventet behov for karbohydratkraftfôr. Det betyr et importbehov på nærmere 255 mill. kg inneværende sesong. Med andre ord er det rom for økt kornproduksjon, selv om en andel av importen vil være karbohydratvare som vi ikke har norsk produksjon av.

Oppsummert har vi altså en forsyningssituasjon for norsk korn etter et "middels" kornår, som viser at vi har noe å gå på før vi er selvberget. Koblet med økende forbruk og en årlig reduksjon i kornarealet på ca 25.000 dekar tilsier dette at kornproduksjon bør få behørig oppmerksomhet ved utforming av landbruks-politikken også fremover.

Kornproduksjon er kapitalkrevende, ikke minst beregnet som investeringsbehov pr. innsatt arbeidstime. Det har også vært en kraftig strukturutvikling innenfor "bruksenhetene" i næringen, både representert ved økt jordleie og i form av entreprenørvirksomhet med leietresking osv. Det er teknologisk utvikling som gjør dette mulig, men det hjelper også på at tradisjonen med å regne på forrentning av egenkapital ikke akkurat er svært fremtredende i jordbruket.

For at teknologi skal erstatte arbeidstimer på jordet og i driftsbygningene, må bonden sette inn ressursen kapital i stedet for sin arbeidskraft. Hvis investeringen gir normal forrentning er det greit. Den målestokken burde vi ikke tulle med. Likevel ser vi stadig at det fra næringens talsmenn ropes på mer tilgang til billig kapital. Dette skjer innenfor jordbruks-avtalerammen, og betyr at man tar litt fra alle bønder for å finansiere investeringstilskudd og rentesubsidier som de mest ekspansive kan kappes om å få mest mulig av.

Hvis det er behov for subsidiene, betyr det at investeringen ikke er lønnsom uten slike tilskudd og rentestøtte. Investeringsvirkemidler er derfor et "lokkemiddel" for å stimulere til ellers ikke privatøkonomisk lønnsomme investeringer som erstatter arbeidskraft. At staten vil bruke deler av bondeinntekten til å sette ekstra fart på en teknologidrevet strukturutvikling i retning færre bønder, kan forstås. Vanskeligere er det å skjønne hvorfor bøndernes egne organisasjoner ønsker å fremskynde denne prosessen.

Når det stilles spørsmål ved dette er svaret som oftest at man ikke har tro på at inntektene i norsk jordbruk vil kunne bli store nok til å dekke både arbeid og kapital. Derfor "prioriterer" man å se på inntekten som vederlag for arbeid, og "gir avkall på" kapitalavkastning, sier det. Resultatet er at investeringer i næringen ikke blir privatøkonomisk lønnsomme, og så "må man ha investeringsstøtte" for å opprettholde produksjonsapparatet.

Det går selvsagt ikke an å "prioritere" arbeidsvederlaget fremfor vederlaget til innsatt kapital på denne måten. Kapitalkostnaden er der allerede i form av alternative investeringer som bonden kunne foretatt. Papirøvelsen som kamuflerer dette i jordbruksavtalesystemet, er at lønnsinntekten for andre grupper sammenlignes mot bondens "sum vederlag til arbeid og egenkapital". Innsatt egenkapital prises derfor ikke separat i inntektsberegningene. "Prioritering" av vederlag til arbeid betyr der-

for et rentekrav på null til egenkapitalen. Det blir en "dyr dugnad" for bondestanden. Nye generasjoner bør ikke akseptere dette.

Norske bønder har en stor kapital bundet i driftsapparatet, og den er økende. Statlige krav på alle fronter forsterker effekten av teknologitviklingen. I forhold til dette er investeringsvirkemidlene små, og bonden legger inn vesentlig mer selv ved enhver nyinvestering. Det blir neppe større forståelse for behovet for normal forrentning av innsatt kapital i jordbruket så lenge næringen har subsidierte lån og nekter å snakke om egenkapitalrentabilitet. Og så lenge "potten" med investeringsstøtte er i spill, vil enkeltbønder delta i spillet. Derfor burde næringen ha kollektiv ryggrad til å si nei til hele potten. Da ville inntektspolitikken utilstrekkelighet fremstått i klartekst.

John Lilleborge, leder i KiO

Landbruk og offentlige utgifter

Samlet støtte til norsk jordbruksproduksjon (toll, tilskudd osv) er 1,5 %. I 1988 var støtten nær 4 %. Dette må alle få fram i ulike media. Utviklingen for statsbudsjettet og jordbruksoppgjøret vært:

	1988	2010
Statsbudsjettet	317	907
Jordbruksoppgjøret	12,4	13,3
Jordbrukets andel, %	3,9	1,5

Statsbudsjettet i Norge er, for 2010 kr 907 mrd. For 2011 er det kr 935 mrd. Det betyr at en fjerning av hele jordbruksoppgjøret blir usynlig pga økninger på andre utgiftsposter.

Aldri før har "kostnadene" med norsk jordbruk vært mindre for den norske stat og den norske befolkning. KiO vil jobbe for at denne posisjonen blir brukt maksimalt til å sikre en videreføring og økning av norsk jordbruksproduksjon og da med fortsatt fokus på kornet.

Med en stadig økende befolkning i Norge må det framskaffes mer mat i framtiden. KiO

mener at politikerne, ikke bare landbruksministeren, nå må si at denne maten skal produseres i Norge.

I følge Nils Vagstad, forskningssjef i Bioforsk, er det kun 2 måter å skaffe mer mat på:

Økt areal og større produksjon pr areal.

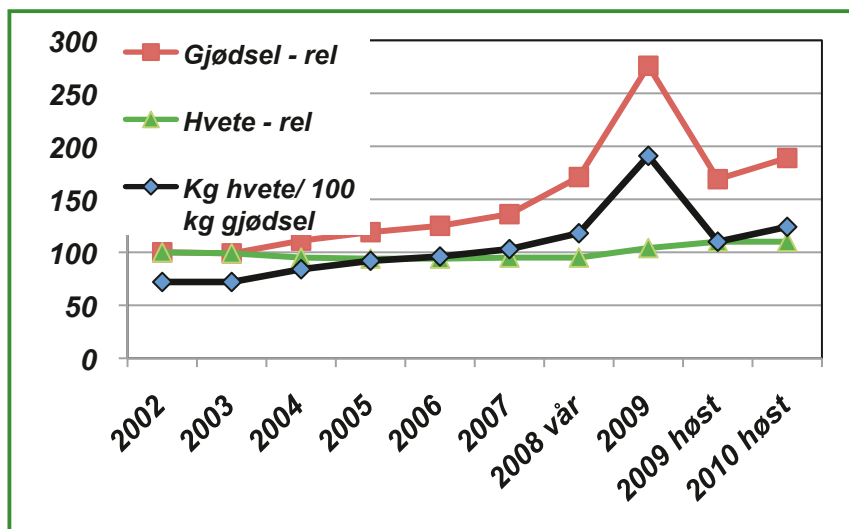
Å produsere denne maten i Norge er sannsynligvis også et godt globalt miljø- og klimatiltak sier Vagstad.

Med et behov for 20-25 % mer mat i Norge innen 2020, må det derfor startes ganske umiddelbart for å sikre at denne økningen kan skje i Norge. Med kun 1,5 % av statsbudsjettet til jordbruk i 2010, har vi en god mulighet til å nå dette målet – uten at kostnadene blir knapt synlige for norske myndigheter og forbrukere.

Korn/ gjødsel – utvikling over år

Av Harald Solberg, sekretær Kornbøndenes Interesseorganisasjon

I 2008 var det mye støy rundt gjødselpriser. Dette medførte en ny runde på fastsettelse av kornpris for 2009. Allerede fra i høst har vi den nest høyeste gjødselprisen i historien for vanlig korngjødsel. Hva som skjer når gjødselpriser skal forhandles igjen for 1. halvår 2011 vites ikke, men mye tyder på at gjødselprodusentene sitter med de beste kortene.

I 2002 var bytteforholdet mellom hvete og gjødsel (Fullgjødsel 21-4-10) ca 75 kg hvete for 100 kg gjødsel. Med 2010-prisen på hvete (målpris) trengtes ca 125 kg for tilsvarende mengde (Fullgjødsel 22-3-10). Problemet er at utviklingen på gjødselpriser ikke er enestående i forhold til kostnadsposter for en kornprodusent. Med de internasjonale signalene rundt

energi og innsatsfaktorer er det mye trolig at utviklingen på kostnadssida vil fortsette, uten at en kan spå hvor raskt og hvor mye. På den andre siden har vi den internasjonale utviklingen på kornprisen. Ved toppnoteringen i 2008 tangerte verdensmarkedsprisene de norske kornprisene. Så langt vet vi at kornprisen har variert i takt med værmeldinger og prognoser og at usikkerheten er stor i forhold til hvor prisen vil stabilisere seg. I skrivende stund (mandag 6.12) prisen på standard nordamerikansk hvete på \$8 pr bushel (tilsvarende kr 1,92 pr kg) ved kjøp i mars. Grunnen til den siste oppgangen: Regn i Australia!

Figuren (hentet fra foredrag til Johnny Ødegård, Norske Felleskjøp) viser at høstens prisoppgang har gitt priser bare oversteget av toppnoteringene i 2008. I tillegg har prisen, etter 2008, stabilisert seg på et høyere nivå, enn det som var tilfelle for hele perioden 1973-2008. En kan dermed forvente at innsatsfaktorer på det internasjonale markedet vil holde seg høye. I tillegg er det fortsatt noe "luft" mellom norsk- og importert korn, som gjør prisoppgang mindre aktuell på kort sikt.

Import av mat- og fôrkorn – plass til mer norsk

Grunnet ubalanse mellom tilbud av norsk fôrkorn og etterspørsel etter kraftfôr, er det behov for betydelig import av karbohydrater (hovedsakelig korn og roesnitter). For litt siden ble importkvotene revet bort. Kornkjøperne bød opp importen og betalte ca 20 øre pr kg i importauksjonen. I tillegg kommer kostnader med innenlands frakt. Ekstrakostnadene belastes i hovedsak kraftfôrkjøper. Med en større norsk kornproduksjon ville dermed kostnadene for husdyrprodusentene kunne vært lavere. For kornprodusentene er dette et gunstig utgangspunkt: Det er ønske om norskprodusert korn og kraftfôrprisen kan holdes mer stabil med norsk korn.

En annen side ved norsk jordbruksproduksjon er at husdyrproduksjonen skal foredle norskproduserte råvarer, som grovfôr og korn. På sikt vil det sikre legitimitet en til en høyere pris på norske husdyrprodukter enn det varen kan kjøpes for på verdensmarkedet. En fortsatt sterk vilje til å bruke det norske kornet først må derfor ligge til grunn for denne produksjonen. Det blir kornbøndernes oppgave samlet å tilby kraftfôrbransjen det de etterspør av volum og kvalitet. Når kraftfôrandelen av fôrseddelen til høytstående kyr nærmer seg 50 % og 40 % av karbohydratene er i form av mais og maisgluten, er det en trend som ikke må videre.

På den andre sida må også norske kornprodusenter gjøre det som er mulig i forhold til å levere det kornet som husdyra kan gjøre seg mest nytte av. Dette arbeidet har allerede begynt, med et stort fokus på fôrverdi, mykotosiner og andre kvaliteter. For å kunne gjenvinne balansen i markedet må disse utfordringene løses. Det vil, i sum, tjene hele det norske jordbruket.

Verv nye medlemmer

KiOs styrke avgjøres av medlemmene. Vær med og verv nye medlemmer til organisasjonen.

Vi tilbyr halv kontingent for de som verver et medlem i løpet av 2011. For de som verver 2- eller flere medlemmer får refundert hele kontingenten for året som kommer.

Innmeldingsskjema finnes på www.kio.no

Yara tilbyr alle lesere av "På Kornet" et gratis abonnement på bladet Gjødse!Aktuelt.

Her finner du mange råd og tips rundt gjødsling, og det siste nye fra forskningen. Hold deg oppdatert så du sikrer en lønnsom kornavling.

Registrer deg på www.yara.no og få bladet tilsendt i posten to ganger i året.

Tillegg og trekk for norsk fôrkorn

Gjennom mange år har mange uttalt at det ikke settes krav til fôrkornet som leveres. Alt går i samme siloen og dårlige partier trekker kvaliteten ned. Over år har kornkjøperne satt flere og flere krav til fôrkornet. Hedmark Landbruksrådgiving gikk i høst inn og så på tillegg og trekk en har mulighet til å gjøre noe med gjennom dyrkingspraksis. Manglende oppfølging av avlinga på åkeren og på lager kunne gi forbausende store inntektstap.

Etter hvert er det blitt mange poster i kornguidene fra kornkjøperne. De fleste er tillegg og trekk felles for kornkjøperne. I framstillingen under har vi prøvd å plukke ut punkter som kan brukes i avregningen av bygg. Felles for punktene er noe bonden kan gjøre noe med, eller som har skjedd på jordet. Ekstra tørketrekk etter 1. november er ikke tatt inn i tabellen. For stort vanninnhold på dette tidspunktet fører også, svært ofte, til lagerskade på kornet, som igjen kan være grunn til vraking ved salg.

40 øre mer pr kg

Et år hvor de fleste forutsetninger for å få til kvalitetskorn er det viktig at en utnytter de muligheter som finnes for å få best mulig pris på den avlinga en har vært med og føre fram. Etter en gjennomgang av postene for tillegg og trekk i kornoppgjøret, har vi funnet følgende potensielle forskjeller ved salg av bygg (*justering for hl-vekt kan overstige tabellverdien):

Som tabellen viser kan en oppnå ca 40 kr mer pr 100 kg (40 øre/ kg) i merpris på levert vare. For hvete, rug og havre vil trekkene og tilleggene være noe forskjellig. Tørketrekk og analysekostnader er ikke tatt med da disse er kvalitetsuavhengige poster. Poster som gjør kor-

net uegnet til salgsvare (beiset såkorn, bruk av ulovlige sprøytemidler, for høyt innhold av mykotoksiner, manglende hygienisk kvalitet) er heller ikke tatt med i oppsettet.

Trekk på lager

I artikkelen om tørking og lagring står det mer om hva som må til for å lykkes med å ta vare på kvaliteten på eget anlegg. I kornguiden er det 2 trekkposter for fôrkorn som fortsatt er salgsvare etter feil i tørking og påfølgende lagerskade (Pr 100 kg):

- ⌚ Lagerskade (10 el 20 % trekk):
 - kr 21,40 – 42,80
- ⌚ Ekstra tørketrekk ved 17,5 %, 1.11 og 1.1:
 - kr 5,70 – 12,70

Samlet kan en, dersom en tar godt vare på kornet gjennom sesongen og på lageret, oppnå nær 1 kr mer pr kg enn det dårligste bygget.

Bygg	Tillegg/trekk	Min	Max
Hl-vekt*	+/- 2 %	4,28	4,28
KSL	- 2 øre	2,00	
Soppangrep/ grodde korn	- 6 %	12,84	
Innblanding 5 % havre	- 3 %	6,42	
14 % vatn	+ 1,2 %		2,57
10-29 floghavre/ kg korn	- 4 %	8,56	
Sum trekk/ tillegg		34,10	6,85
Pris 15 % vare kr/100 kg (målpris 214 kr)		180	221

En kan si at dette er teoretiske forskjeller og at ingen får alle disse trekkene. Det er heller ikke tanken bak opplistingen. Poenget er å synliggjøre forskjellene og å vise at kvalitet er viktig for kjøpere av fôrkornet.

Ingen avlingsframgang de siste 10 år

Bioforsk har sett på avlingsutviklingen i norsk kornproduksjon gjennom de siste 80 årene. Gjennomgangen har vist at avlingsframgangen bedre sortsmateriale har kunnet gi, delvis har uteblitt. Det er flere grunner til dette.

Manglende agronomisk kunnskap rundt optimale vekstforhold kan være noe av grunnen. Endringer på grunn av nytt kartgrunnlag er ikke bakt inn i avlingsutviklingen.

Tunge maskiner og behov for stor kapasitet har nok noe av skylda. Med tyngre maskiner, både i jordarbeidinga og ved innhøsting gir større utfordringer i forhold til å få gjort de ulike operasjoner til rett tid. Det går ut over

avling, eller rett til tilskudd. I løpet av 10 år utgjør tapet kr 8.500.

Grøfting koster 50-65 kr pr meter, avhengig av egeninnsats og terreng mm. For å kunne sette 1 dekar inn i produksjonen igjen kan en dermed grøfte ca 150 m.

Vi hører stadig om at den beste kornjorda bygges ned. KiO mener at dette tapet må politikerne ta et oppgjør med, slik at vi sikrer

norsk kornproduksjon også i framtida. Tap av den beste jorda reduserer gjennomsnittsavlingene i norsk kornproduksjon.

Samtidig går den dårligste kornjorda i mange tilfeller over til grasproduksjon. Dette er med og drar opp igjen avlingsnivået. Tapet av dårlig kornjord har vært større enn tapet av den gode jorda, noe som også skulle bety større avlinger. Denne avgangen skulle derfor bety at det skulle vært en avlingsøkning på norsk kornjord.

jordstruktur, noe som får konsekvens samme år. Men verre er problemene med å bevare et fungerende grøftesystem. Dette gir konsekvenser over år.

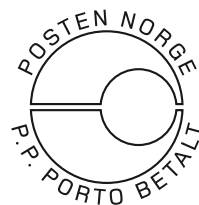
KiO har i alle krav lagt fram for Landbruks- og matdepartementet og Norges Bondelag, foran jordbruksoppkjøret, poengtert behovet for å mer grøfting og at et grøftetilskudd bør gjeninnføres. Vi har også sett på kostnadene med å ha uproduktive arealer, og kostnadene ved grøfting. Et eksempel på økonomien er: 1 dekar som ikke kan såes eller høstes gir ikke

Det siste punktet er kartjusteringer. Grunnet de nye kartene har det norske kornarealet gått ned. Det betyr, skremmende nok, at gjennomsnittsavlingene i årene før kartjusteringene i praksis var større enn det som vises i statistikkene.

Figuren: Avling i kg pr dekar for ulike kornarter. Avlingstopp hvete og havre: 1982-1984.

Toppavling havre i 1998.

Figuren hentet fra foredrag til Bernt Hoel, forsker ved Bioforsk Apelsvoll.

A PRIORITERT
PRIORITAIRE

Returadresse: KIO, Blæstad, Høyvangvegen 40, 2322 Ridabu

Det er avling jeg ønsker - ikke CO₂

Yara garanterer nå at klimagassutslippene er halvert til fire kg CO₂-ekvivalenter for hver kg nitrogen som produseres for det norske markedet. Det betyr at du kan opprettholde avlingsnivået på gården og samtidig redusere klimapåvirkningen fra landbruket. Et viktig tiltak for fremtidig matproduksjon og fremtidige generasjoner.

Les mer på www.yara.no/klima

Knowledge grows